

JONGEREN EN GELD

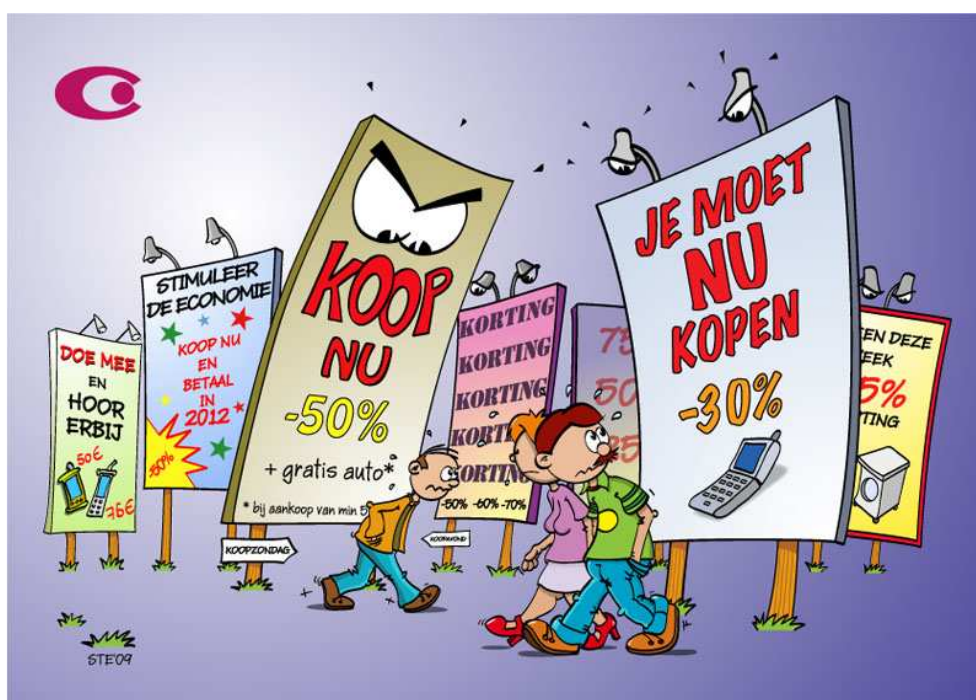
Eindrapportage van een voorlichtingsproject van en voor allochtone jongeren
in opdracht van de gemeente Tilburg

Stichting Clip

Rukize Kesmer

Bedriye Ataman

Marianne van Wezel

Clip stichting CliëntenPerspectief
steunpunt participatiebevordering en
armoedebestrijding

Postbus 133 | 3500 AC Utrecht | T 0321 33 90 63
info@stichtingclip.nl | www.stichtingclip.nl
postbank 4270067 | KvK 30203485

Voorwoord

Voor u ligt de eindrapportage van het voorlichtingsproject 'Jongeren en geld', zoals dat in de periode 201—2012 in de wijk Stokhasselt in Tilburg is uitgevoerd.

Stichting CliP voerde in opdracht van het samenwerkingsverband Tilburg Akkoord dit project uit vanwege onze kennis op het terrein van armoedebestrijding en onze expertise om allochtone doelgroepen te bereiken. Door het gebruik maken van sleutelfiguren, intermediairs en lokale netwerken sluiten we goed aan bij groepen die anders snel buiten beeld blijven, helemaal als het om het onderwerp 'armoede en schulden' gaat. De specifieke insteek op jongeren was ook voor CliP een nieuwe uitdaging. Dankzij de tomeloze inzet van Rukize Kesmer, Bedriye Ataman en Marianne van Wezel is het project geslaagd.

Het gestelde doel was om jongeren door jongvolwassenen uit hun eigen (woon)omgeving te laten voorlichten over geldzaken, bewustwording te bewerkstelligen over verleidingen door reclames en de gevaren van het aangaan van leningen bespreekbaar te maken. Bewustwording en preventie dat jongeren in schulden terechtkomen waren de belangrijkste doelstelling. Deze doelstelling is gehaald, maar tegelijkertijd past een waarschuwing dat het met een eenmalige inzet niet klaar is. Daarom is de opzet ook gericht geweest op het langduriger profijt te hebben van deze opzet. De ingrediënten zijn verzameld voor een aanpak die herhaalbaar en kopieerbaar is.

Met deze eindrapportage leggen we enerzijds verantwoording af. Aan de andere kant is het ook een methodiekbeschrijving. Dat maakt het tot een document waarmee verder gewerkt kan worden.

Daar bovenop ligt er nog een maatschappelijke opgave. Nu steeds meer mensen met schulden worden geconfronteerd is het tijd voor 'financiële opvoeding'. Die behoort een plek op school te krijgen, maar ook in andere verbanden en de wijk. Van belang is en blijft om het onderwerp 'geld' bespreekbaar te maken en te houden om kinderen, tieners, jongeren en jonge ouders bewust te maken van de consumptiemaatschappij en de grote gevolgen als je in een schuldsituatie terecht komt. Er zijn mogelijkheden en materialen genoeg om dat onderwerp te agenderen en te behandelen.

We hopen van harte dat deze methodiekbeschrijving en de conclusies en aanbevelingen bijdragen aan vergelijkbare projecten en inzetten om dit te realiseren op andere plaatsen in Tilburg en Nederland.

Wilma Kuiper
Directeur Stichting CliP

Inleiding

De gemeente Tilburg investeert in een goed armoedebeleid. Dat betreft vormen van inkomensondersteuning, schuldhulpverlening én preventieve activiteiten. Met name in activiteiten richting jongeren is de gemeente geïnteresseerd. Binnen deze preventieve aanpak blijkt het moeilijk om allochtone jongeren en hun gezinnen te bereiken. Terwijl daar juist de meeste behoefte en noodzaak tot preventie bestaat.

Volgens de armoedemonitor 2008 leeft 12 % van de kinderen (0-18 jaar) in Tilburg in een huishouden met een inkomen op minimumniveau. 33 % van de kinderen met een niet-westerse allochtone achtergrond leeft in een huishouden met een minimuminkomen. Dat is veel.

De gemeente vroeg Stichting CliP om een voorlichtingsproject uit te voeren voor jongeren, met name richting allochtone jongeren, en wel in de impulswijk Stokhasselt. Deze wijk combineert een hoog aandeel huishoudens met een minimuminkomen met een hoog aandeel allochtonen: een arme en gekleurde wijk.

CliP is een landelijke organisatie die de belangen behartigt van mensen met een uitkering en een laag inkomen. CliP heeft ervaring met het werven van de allochtone doelgroepen en beschikt over een netwerk van sleutelfiguren en deskundigen die van belang zijn bij het werven en bereiken van allochtonen.

Overigens betrof die ervaring en deskundigheid vooral volwassenen. Aanvankelijk was het idee dan ook om de voorlichting te richten op de ouders. Op verzoek van de gemeente namen we de uitdaging aan om het project vooral te richten op de jongeren. Ook voor CliP was het werken voor en met allochtone jongeren dus nieuw en was dit project een avontuur.

Deze notitie is bedoeld als eindrapportage van het project. In deze notitie gaan we ook kijken naar de gehanteerde werkwijze. Wat liep goed en is interessant om te behouden? Welke vragen kwamen naar voren en welke onderwerpen zijn besproken? We willen dus naar voren halen wat waardevol was en we willen conclusies trekken voor al degenen die met onze ervaringen weer verder willen.

Het project

Met het project wilden we een doelgroep bereiken die in de praktijk niet of nauwelijks wordt bereikt door instellingen of programma's: allochtone jongeren met weinig inkomen uit gezinnen met lage inkomens. We wilden de jongeren niet benaderen vanuit een armoede-invalshoek. We zochten naar een praktische insteek en naar bewustwording rondom het omgaan met geld.

Doelen

Vandaaruit stelden we ons de volgende doelen:

- Bevorderen van financieel inzicht bij jongeren
- Inzicht verkrijgen in de leefsituatie, mentaliteit en behoeften bij (allochtone) jongeren
- Voorlichting over voorzieningen, ondersteuning en participatie
- Bevorderen van de weerbaarheid bij jongeren tegen financiële verleidingen en misleidingen
- Tips aan jongeren en ouders om armoede en schulden te voorkomen
- Bewustwording over (relatieve) belang van geld
- Indien nodig: verwijzen naar de hulpverlening
- Jongeren leren hoe zij hun administratie bijhouden.

Werkwijze

Voor de werkwijze maakten we gebruik van een al eerder beproefde methodiek waarbij we ervaring, deskundigheid en vertrouwen vanuit de allochtone groepen zelf inzetten, waarbij we mensen uit deze groepen versterken en toerusten, gebruik maken van vertrouwde locaties, de uitvoering kleinschalig houden en gebruik maken van informele netwerken en contacten. Het idee achter deze werkwijze is: het creëren van een sneeuwbaaleffect. Door allochtonen zelf te betrekken, deskundig te maken en verantwoordelijkheid te geven, ontstaat een beweging binnen de migrantengemeenschappen. Deze 'sleutelfiguren' hebben een voorbeeldfunctie, brengen praktische informatie over, maken thema's bespreekbaar en creëren gelegenheid tot uitwisseling en discussie. De impact is altijd groter dan het praktisch aantal bereikte personen. De gegeven informatie werkt meestal door, zoals bij het rollen van een sneeuwbal.

Om het project ten uitvoer te brengen waren de volgende werkzaamheden vereist:

- Werven van jongeren die als voorlichters wilden optreden
- Organiseren en uitvoeren van trainingen voor de beoogde voorlichters
- Begeleiden van de voorlichters

Het project had een looptijd van twee jaar. Voorlichters kregen een bescheiden vergoeding per voorlichting.

Beoogd resultaat

Met het project wilden we 90 jongeren bereiken.

Resultaat

201 jongeren en 52 ouders namen uiteindelijk deel aan een voorlichting. Dit gebeurde in 29 bijeenkomsten. De helft van de groepen kwam één keer bij elkaar. De overige spraken twee keer af. De bijeenkomsten vonden plaats bij mensen thuis, in een buurthuis en in de bibliotheek.

Werkwijze in de praktijk

Zoals hierboven aangegeven wilden we jongvolwassenen tot 27 jaar werven, die vervolgens de voorlichting zouden geven aan jongeren tot 18 jaar. Zij zouden een training krijgen en in hun eigen kring de deelnemers werven. Door de informele contacten en een goede voeling met de doelgroep, zouden we bij jongeren komen die anders nooit worden bereikt met voorlichting: allochtone jongeren met weinig inkomen.

Al snel bleek dat het niet gemakkelijk was om jongeren te interesseren als voorlichters voor het project. Sommigen hadden interesse, maar vielen toch weer af. Anderen wilden graag meedoen, maar voelden zich nog onzeker. Vandaar dat we ook volwassenen werven voor de voorlichting. Zij zouden de jonge voorlichters (jongeren tot 27 jaar) kunnen steunen. De volwassenen hadden daarnaast ook toegang tot ouders.

Juist ook ouders bleken belangstelling voor dit onderwerp te hebben. Zo ontstonden er voorlichtingsgroepen voor jongeren én voor ouders. De volwassen voorlichters verzorgden zowel voorlichting voor de ouders als voor jongeren. Hieruit bleek dat het goed werkt als volwassenen met een bepaalde vertrouwenspositie deze voorlichting geven. De jonge voorlichters gaven groepen jongeren voorlichting. Deze jonge voorlichters deden dat zeer consciëntieus en met veel betrokkenheid. Zij hadden een duidelijke voorbeeldfunctie.

De begeleiding van deze jonge voorlichters gebeurde door de projectleiding. Met hen bleek het niet gemakkelijk om afspraken te maken. Jongeren die voor deze werkzaamheden geschikt zijn, hebben het druk. Ze hebben hun werk, hun studie, andere bezigheden en kunnen moeilijk vooruit plannen. Het aansturen van de volwassenen kon in teamverband, de aansturing van de jongeren was individueel maatwerk. Gedurende het project vielen zowel volwassenen als jongeren af.

Uiteindelijk beschikten we over drie jongeren tot 27 jaar en drie volwassenen voor alle voorlichtingen. Voor het geheel was dat goed. Hun opdracht was om in eigen kring jongeren en/ of ouders te werven, groepen te organiseren en de voorlichtingen uit te voeren. De kennis en de vaardigheden die ze moesten overdragen, kregen ze aangereikt in een training.

Klankbordgroep

Voor de afstemming organiseerden we een klankbordgroep. Hierin zaten: de gemeente, het Jongerenwerk van De Twern, het ROC, de Weekendschool (in het begin), het Cobbenhagen-College en het Jongerenloket Blink (voor schoolverlaters en werkzoekende jongeren tussen 18 en 23 jaar). Deze klankbordgroep was interessant voor de uitwisseling, afstemming en

discussies. Deze samenwerkingspartners konden, als ze dat wilden de voorlichters voor hún doelgroep/ jongeren inzetten. Hier werd geen gebruik van gemaakt. Dat is jammer. Een klankbordgroep zou een volgende keer voor het uitvoeren van extra voorlichtingen voor andere groepen beter benut kunnen worden.

De training

De training bestond uit vijf bijeenkomsten. Hier kwamen aspecten aan de orde die in de voorlichtingen naar voren moesten komen. Voor de trainingsbijeenkomsten nodigden we gastsprekers uit. Gastsprekers waren: Marlies van Geel van Schuldhulpverlening Tilburg, Hetty Kamphorst van het Landelijk Steunpunt Thuisadministratie, Mirjam van Stichting Leergeld en Ellen van Slooten van Rabobank Tilburg. Chris Vervloet van Blink gaf begin 2012 informatie over de actuele ontwikkelingen binnen de Wet Werk en Bijstand.

De kern van de informatie die ze aldus meekregen was:

Voorkomen schulden

Uiteindelijk gaat het altijd om het evenwicht, de balans tussen inkomen en uitgaven. Bij disbalans gaat het dan om het inzicht in de scheve verhouding en vervolgens om actie aan hetzij de inkomenskant, hetzij de uitgavenkant.

Zo simpel als dit lijkt, zo anders is vaak de praktijk. Eenderde van de jongeren leent regelmatig en steeds jonger komen jongeren in de problemen door schulden. Bij Schuldhulpverlening was in 2007 7% van de klanten jong, in 2011 was dat al 12%. Jongeren lenen vaker, maar ze laten ook geld liggen. Over zaken als belastingteruggave en zorgtoeslag weten ze weinig.

Én, én, óf, óf

Waardoor ontstaan de financiële problemen? Dat is een combinatie van: erbij willen horen, merkkleding, onwetendheid, beïnvloeding door de omgeving, verslaving, reclame, telemarketing, mobieltjes, uitgaan, kleding, roken, niet bewust van de overbesteding. Jongeren kopen gemakkelijk broodjes of snacks in de stad of in de kantine op school. De kosten daarvan lopen snel op. Al met al weten jongeren vaak niet 'waar het geld blijft'. Ze willen én, én, én. Om in balans te blijven, moeten keuzes worden gemaakt. Het is dan óf, óf. Niet alle jongeren komen in de financiële problemen. Of iemand in de problemen komt, heeft te maken met de mate van impulsief gedrag en statusgerichtheid. De mate van omgevingsgevoeligheid is dan aan de orde. Soms speelt compensatiegedrag, bij problemen of als zij te weinig aandacht krijgen. Een al dan niet bewust omgaan met geld, weten waar het blijft, is van belang.

Bespreekbaar maken

Achtergrond speelt bij het al dan niet hebben van financiële problemen geen rol. Binnen autochtone gezinnen is het bespreken van schulden of financiële problemen wel meer gangbaar. Binnen allochtone gezinnen is bij deze problemen eerder sprake van schaamte of angst voor conflict met of teleurstelling bij de ouders.

Disbalans

Jongeren kunnen zelf ontdekken waar hun geld blijft, waar de disbalans uit bestaat en welke actie ze moeten ondernemen om weer in evenwicht te geraken. Als ze daar niet zelf of met behulp van hun sociale omgeving uitkomen, kunnen ze terecht bij Schuldhulpverlening.

Thuisadministratie

Thuisadministratie beoogt inzicht, overzicht en het op een bewuste manier omgaan met geld. Het motiveren om de financiële administratie goed bij te houden kan door de gevolgen

van de disbalans voor te houden. Disbalans brengt namelijk schulden, stress en gezondheidsproblemen met zich mee. Iedereen is zelf verantwoordelijk voor zijn financiële situatie en om in evenwicht te blijven moeten keuzes worden gemaakt.

Een administratie begint met een overzicht van de inkomsten en uitgaven. Hier zijn allerlei hulpmiddelen voor beschikbaar, op papier en op websites.

Moeten, mogen, reserveren

Uitgaven worden verdeeld in moeten, mogen en reserveren. Reserves kunnen meerdere doelen dienen: sparen voor spullen, sparen voor studie kinderen, buffer, investeren/ risico nemen, investeren in jezelf/ scholing.

Een goede administratie begint met een goede verdeling en afhandeling van de post: wat gooi ik weg, wat bewaar ik, wat betaal ik, wat moet ik nog nakijken en waar moet ik antwoord op geven? Vervolgens wordt alles wat bewaard moet worden, gearhiveerd, in ordners en mapjes voor de rekeningafschriften.

Begroting

Om inzicht en overzicht te behouden van de inkomsten en uitgaven, zijn maanbegrotingen nodig. Hierin staan de inkomsten, de uitgaven (moeten, mogen en reserveren) in. Bij disbalans wordt gekeken naar de mogelijkheden voor meer inkomsten (toeslagen, belastingteruggave, studiefinanciering, werken) of voor minder uitgaven. Hiertoe wordt een bespaarplan gemaakt. Waarop kan worden bespaard (bijvoorbeeld: abonnement telefoon vergelijken, fiets in plaats van scooter, tijdschriften opzeggen, stoppen met roken, dagelijkse uitgaven beperken, tweedehands winkels, marktplaats)? Waar zijn keuzes nodig?

Als er gedragsverandering nodig is, moet extra aandacht besteed worden aan de motivatie. Verandering van gedrag vereist wilskracht en doorzettingsvermogen. Dat kan bij een goede motivatie. Verandering kost altijd tijd en aandacht.

Financiële blauwdruk

Iedereen heeft van thuis uit een bepaalde 'financiële opvoeding' meegekregen. Hoe belangrijk is geld? Waar geef je het aan uit? Waar investeer je in? Waar spaar je voor? Dat is de 'financiële blauwdruk'. Bewust worden van de eigen 'financiële blauwdruk' is interessant om na te gaan hoe dat op het gedrag doorwerkt. Bijvoorbeeld: was investeren in studeren belangrijk, of moest er juist jong worden gewerkt? Was het belangrijk om 'alles' te hebben, bang om 'tekort' te komen, of waren de ouders zuinig en waren materiële zaken niet zo belangrijk? Binnen allochtone gezinnen is het sparen minder gangbaar dan binnen Nederlandse gezinnen. Allochtone gezinnen komen voor keuzes te staan: investeer ik in grond of een huis in het land van herkomst of in de studie voor mijn kinderen? Geef ik mijn kinderen geld als ze iets nodig hebben of geef ik zakgeld? Open ik een eigen bank- en spaarrekening voor mijn kinderen of doen ze dat zelf als ze volwassenen zijn? Veel allochtonen hebben overigens een laag inkomen. Dat maakt het des te interessanter om deze discussies te voeren.

Regelingen en voorzieningen

Voor mensen zonder (of heel weinig) inkomen is er een financieel vangnet: de bijstand (Wet Werk en Bijstand). Voor bijzondere situaties is daarnaast Bijzondere Bijstand mogelijk. Voor mensen die langer dan vijf jaar in de bijstand zitten, bestaat de langdurigheidstoeslag. De

gemeente kent voor mensen met een minimuminkomen (110 % van het minimuminkomen) een participatieregeling in de vorm van de 'meedoenregeling'. Tot €70.- kunnen mensen meedoen aan activiteiten. Jongeren zonder werk, school en inkomen, kunnen terecht bij Blink. Daar wordt gekeken of ze terug kunnen naar school. Als ze niet naar school gaan, moeten ze werk zoeken. Als dat niet lukt, is financiële ondersteuning vanuit de gemeente mogelijk.

Leergeld

Naast de gemeente bestaan er nog de Voedselbank, het Jeugdsportfonds en Stichting Leergeld. Voor de Voedselbank is een indicatie nodig. Het Jeugdsportfonds voorziet in de sportkosten voor kinderen (tot 18 jaar) tot een maximum van €250.- Een professional vraagt aan en het geld gaat direct naar de sportclub. Stichting Leergeld gaat er vanuit dat alle kinderen (4 – 16 jaar) aan een sport of activiteiten moeten kunnen deelnemen. Het gaat om kinderen van ouders met een minimaal inkomen (Leergeld hanteert hier nog steeds het de norm van maximaal 120 % van het bijstandsniveau, voor het gemeentelijke beleid geldt de wettelijke norm van 110%). Ouders kunnen daar, onder het motto van 'nu meedoen is straks meetellen', een aanvraag doen voor sporten, hobby's, muziek, schoolkamp, een fiets, computer of vakantie. Stichting Leergeld is er niet alleen voor mensen met een uitkering. Ook mensen met een laag inkomen uit werk, kunnen een aanvraag indienen. Ouders of jongeren die zoveel problemen hebben, dat ze er niet zelf, of met hulp van hun sociale omgeving, uitkomen, kunnen makkelijk terecht bij het Maatschappelijk werk of de Schuldhulpverlening.

De jongeren en de ouders

Welke vragen speelden er bij de jongeren en de ouders? Waar gingen de gesprekken over? Wat pikten ze op van de voorlichtingen? Wat vonden ze van de bijeenkomsten? De citaten hieronder komen uit de interviews met de jongerenvoorlichters.

In de voorlichtingen ging het vooral om praktische informatie. Met de jongeren ging het over zakgeld, lenen, schulden, sparen, studiefinanciering, een begroting maken, administratie bijhouden. Lenen van vrienden en rood staan wordt niet als schulden gezien. De meesten krijgen zakgeld, ongeveer €25.- per maand. Anderen vragen om geld als ze iets willen. Dat kan niet altijd. Sparen doen jongeren niet uit zichzelf. Informatie over een begroting maken en administratie bijhouden is voor de meesten nieuw. Ook de informatie over instellingen waar ze mogelijk terecht kunnen, is voor hen nieuw. Ze vonden dat heel zinvol.

“De jongeren vonden dat ze deze informatie al op school zouden moeten krijgen”.

De ouders kwamen zelf met veel vragen. Sommigen geven zakgeld. Anderen geven als iets nodig is en er geld is. Ze vragen zich af op welke leeftijd ze moeten beginnen met zakgeld. Sparen is bij de meesten geen gewoonte. In het land van herkomst was het kopen van grond of een huis een vorm van sparen. Ze vinden het een goed idee om de kinderen te laten sparen. Dan hebben ze toch het vooruitzicht dat ze iets kunnen kopen. Sommige moslims sparen niet, omdat banken rente rekenen. Volgens de islamitische leer mag dat niet. Anderen gaan met die leer rekkelijk om. Zij zien zichzelf evengoed als goede moslims. Sparen voor de langere termijn is vaak lastig. De meesten hebben een laag inkomen. De meeste ouders met een uitkering zijn goed op de hoogte van Stichting Leergeld en het Jeugdspoortfonds. Werkende ouders zijn daarvan minder op de hoogte. De meedoenregeling is bij de meeste ouders onbekend. De ouders maken nauwelijks gebruik van instellingen. Ze lossen hun zaken het liefst in vertrouwde en informele kring op. In het algemeen beheren de mannen het geld. Soms stellen zij de vrouwen voor verrassingen. Soms komen er verzoeken om geld van familie uit het land van herkomst. Sommigen spaarden voor de studie van de kinderen en, toen het zover was, bleek het geld besteed aan andere zaken. Moeders gaven aan zelf meer te willen weten over geldzaken en administratie.

“Vrouwen willen weten wat hun mannen doen. Ze willen meer weten over het voeren van de eigen administratie. Dan kunnen ze het met hun mannen bespreken”.

Veel ouders leven van een uitkering. Als hun kind 18 wordt, heeft dat gevolgen voor hun uitkering. Dat roept vragen op en brengt zorgen met zich mee. Jongens en meisjes van 18 zijn nog niet zelfstandig. Als ze op zichzelf gaan wonen, gaat dat soms fout. Ouders maken zich dan grote zorgen.

Iedereen kent wel een voorbeeld waar een situatie uit de hand liep: grote schulden, investering in een zaak die niet loopt, een vader die van zijn zoon niet accepteert dat hij een Nederlandse vriendin heeft, huiselijk geweld. Onderling helpen ze elkaar en adviseren over mogelijke hulp van instanties.

Ook al is er weinig of een bescheiden inkomen, de meeste ouders gaan verstandig met hun geld om. Soms wordt zelfs te veel waarde gehecht aan geld. De meeste ouders hebben hard gewerkt en veel uren gemaakt, in veelal laaggeschoold werk. Nu willen ze dat hun kinderen niets tekort komen.

“Sommige ouders denken dat geld gelukkig maakt. Dat brengt wel schade toe aan de kinderen. Als ze die spullen niet geven, denken ze dat ze slechte ouders zijn of zijn ze bang om het contact te verliezen. Dat is niet zo”.

Voor de jongeren is het moeilijk om keuzes te maken. Merkkleding vinden ze niet altijd belangrijk. Wel vinden ze het belangrijk om er netjes en verzorgd uit te zien. Sommige jongeren vinden het wel belangrijk om merkkleding en de nieuwste mobieltjes te hebben. Het geeft hen ‘een fijn gevoel en aandacht’.

‘Hoe lager het opleidingsniveau van de jongeren, hoe belangrijker de merken. Ze vergelijken zichzelf meer met anderen.’

Jongeren hebben wel in de gaten als ze de spullen krijgen vanwege een schuldgevoel. Ze kennen allemaal wel een voorbeeld van een jongere die dure spullen krijgt, maar bij wie nooit iemand thuis is, omdat ze altijd werken. Ze zeggen dat ze dan liever geen dure spullen hebben, maar dat er vaker iemand thuis is.

“Deze discussies met de jongeren, zijn heel interessant. Het gaat over wat echt belangrijk is en welke kosten er allemaal zijn voor kinderen.”

Van de jongeren op basisschool en voortgezet onderwijs heeft ongeveer de helft wel en de helft geen zakgeld. Degenen zonder zakgeld vragen het hun ouders als ze iets willen of nodig hebben. Lang niet altijd kan dat of krijgen ze dat. Jongeren met een eigen bankrekening en zak- en kleedgeld vinden dat prettig. Jongeren die dat niet hebben, vinden dat een interessant idee. Overigens gaan ze daar verschillend mee om. Sommigen wachten tot het geld binnen is en houden ervan over, anderen hebben het al besteed voordat het op de rekening staat.

Veel jongeren willen zelf een inkomen verdienen. Naast school zoeken ze een bijbaantje. Ze willen verantwoordelijk zijn. Als dat dan niet lukt, zijn ze gemakkelijk teleurgesteld.

“Ze moeten leren doorzetten. Dan vinden ze wel werk. Sommigen hebben niet de juiste houding en zien er intimiderend uit. Als je gaat solliciteren moet je op je kleding en houding letten. Als de ouders dat zeggen, luisteren ze niet. Naar mij wel.”

Sommige jongeren maken zich zorgen over een gelijkwaardige behandeling op school en ook daarbuiten. Ze halen dat uit de benaderingswijze. Ze zeggen dat ze bij kleine fouten al snel straf krijgen. Voor ouders is belangrijk hun kinderen te waarderen op hun talenten.

“Als kinderen zich bewust zijn van hun talenten en kwaliteiten is de benaderingswijze minder van belang. De kinderen zijn dan bewust van zichzelf”.

De jongeren, en hun ouders, hebben niet veel geld. Tegelijkertijd zijn er veel zaken waar geld aan uitgegeven kan worden. Een verschil tussen autochtone en allochtone jongeren is er daarbij niet. Bij het uitgaan hechten allochtone jongens er vaker aan dat ze voor de meisjes betalen. In sommige migrantenkringen is het gewoonte om dure cadeaus of geld te geven. Jongeren geven daar een eigen invulling aan.

“Jongeren noemen hun cultuur een domme cultuur waar het gaat om de dure cadeaus bij bijvoorbeeld een huwelijk. Met hun zakgeld en inkomen kunnen ze dat niet betalen”.

“De jongeren leerden meer over de waarde van geld. Ze gaven aan hoe moeilijk het is om aan geld te komen en hoe makkelijk het is om het uit te geven.”

Iedereen kent jongeren waarbij iets fout ging. Een jongen die was overgehaald om drugs te verkopen; een meisje dat met een jongen meeging omdat ze een mobieltje kreeg; jongens die verslaafd raakten aan drugs of gokken. Alle ouders zijn bezorgd. Bezorgd dat jongens met verkeerde vrienden omgaan, met drugs of criminaliteit in aanraking komen, bezorgd dat meisjes met verkeerde jongens omgaan.

Op hun eigen manier verwoorden de coaches wat belangrijk is voor de ouders en de jongeren om op een goede manier met geld om te gaan.

“Ze hebben geleerd dat ze het niet moeten uitstellen om in evenwicht te komen en te blijven. Ik heb ze wat praktische dingen geleerd: een begroting maken, over regelingen, toeslagen en instellingen. Het doel is ze bewust te maken”.

“Het is belangrijk om waarden en normen mee te geven, in plaats van materiële zaken, met een fijn thuis en aandacht voor elkaar.”

“De boodschap is: school is niet móeten, school is willen. Ze hebben geleerd dat ze keuzes moeten maken en dat ze school serieus moeten nemen. Niet om rijk te worden, maar om een beter mens te worden.”

“Ik heb de jongeren geleerd dat als er iets is, ze naar hun ouders of vrienden moeten gaan. Dat ze niet moeten luisteren naar verkeerde mensen en zich inzetten voor verkeerde dingen. Dat er instellingen zijn waar ze gewoon gebruik van kunnen maken. En, dat ze, wat ze tegenkomen, bespreekbaar moeten maken. Ouders en jongeren moeten rond de tafel gaan zitten. Ouders kunnen uitleggen wat ze verdienen. Jongeren kunnen het vragen als ze iets nodig hebben. De ouders moeten kijken wat ze kunnen doen en uitleggen. Ouders moeten communiceren met hun kinderen”.

De plussen en minnen van het project

CliP gebruikte voor het project een al eerder beproefde werkwijze, namelijk het inzetten en trainen van mensen uit de eigen gemeenschappen en het daarmee in gang zetten van een sneeuwbaaleffect. Nieuw was hier de doelgroep, de jongeren, en de inzet van jonge coaches. Hieronder volgt een aantal plussen en minnen van het project.

Plussen

- Bereik: toegang tot doelgroep, zowel jongeren als ouders, die anders niet wordt bereikt;
- Sneeuwbaaleffect: de impact is groter dan aantal deelnemers. Ouders gebruiken de kennis bij de opvoeding van hun kinderen. Jongeren geven het aan elkaar door;
- Ouders zijn heel geïnteresseerd en staan open voor informatie en voor veranderingen;
- De jonge voorlichters (tot 27 jaar) zijn vooral interessant voor de leeftijdsgroep van 12 – 16 jaar. Dit is de leeftijd dat deze jongeren een voorbeeldfunctie hebben. De doelgroep staan open voor informatie en gesprekken;
- Ruimte om zelf de doelgroep te 'vinden', de groepen samen te stellen en een locatie af te spreken;
- Bij de doelgroep is praktische informatie overgebracht en een zekere bewustwording tot stand gebracht.

Minnen

- Het kost veel tijd en moeite om jonge voorlichters te werven en te behouden;
- De werking is beperkt: de kracht is ook de zwakte. Als de kennissenkring 'op' is, is er geen werking meer;
- Het kost ook de jonge voorlichters moeite om deelnemers in een groep bij elkaar te krijgen;
- Voor de voorlichters was het lastig om geschikte locaties te vinden en te organiseren;
- Waar gedragsverandering is vereist, is meer langdurige aandacht nodig.

Conclusies en aanbevelingen

Het project is, in relatie tot de gestelde doelen, zeker geslaagd. Zowel jongeren als ouders zijn op de hoogte gebracht van praktische zaken en instellingen. Ze zijn in gesprek gegaan over geld, over hun zorgen en problemen en hoe dat benaderd en opgelost kan worden. Jongeren bespraken zaken waar ze met hun ouders niet over spreken en de praktische tips en informatie vonden ze heel bruikbaar.

Voor de ouders waren erg geïnteresseerd. Er spelen bij hen veel vragen. In een vertrouwde omgeving, bespreken ze dat openlijk. Het bij elkaar krijgen van jonge voorlichters (tot 27 jaar) is niet gemakkelijk. Dat heeft veel tijd en moeite gekost. Uiteindelijk is dat wel gelukt. Het geheel heeft een preventieve werking.

Aanbevelingen

Voor jongeren vanaf 10 jaar: 'financiële opvoeding' op scholen

Voor jongeren moet de basale informatie over geldzaken beschikbaar en besproken zijn. Dit zou in het programma en in het informatie- en voorzieningenaanbod aanwezig moeten zijn op de basisschool, op het voortgezet onderwijs en het beroepsonderwijs. Het programma en de beschikbare informatie zou dan afgestemd moeten zijn op de leeftijd. In de leeftijdsperiode van 10 tot 15 wordt de basis gelegd over hoe jongeren staan tegenover geld, materiële en immateriële zaken, hun bewustzijn over een balans tussen inkomsten en uitgaven en hun bewustzijn over de invloeden van buiten (vriendenkring, marketingstrategieën). Niet alleen bij ouders, maar ook op school is aandacht nodig voor de 'financiële opvoeding'.

Er zijn hiervoor tal van onderwijsprogramma's beschikbaar met leercoffers, toneelvoorstellingen etc. die door het Nibud en andere organisaties ontwikkeld zijn.

Aanbeveling: structurele aandacht voor de financiële opvoeding in basisonderwijs, voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs

Voor jongeren met vragen of problemen: vertrouwde informatiepunten

Vanaf 15/16 jaar komen de vragen en problemen. Voor deze leeftijdscategorie laagdrempelige en vertrouwde informatiepunten beschikbaar moeten zijn. Om informatie te bieden over alle benodigde praktische zaken en om 'in gesprek' te gaan. Zo'n informatie- en vertrouwensfunctie zou op de eerste plaats op de scholen of opleidingen, maar ook de in wijken kunnen plaats vinden. Dat kan op verschillende manieren ingevuld worden. Voor allochtone jongeren kan het vooral in de beginfase een meerwaarde hebben als daar allochtone (jong)volwassenen een rol in kunnen vervullen. Zij hebben een voorbeeld- en vertrouwensfunctie.

Aanbeveling: laagdrempelige informatiepunten met een vertrouwensfunctie voor jongeren op scholen en/of in de wijken

Voor (allochtone) ouders: gespreksgroepen en praktische informatie

Veel ouders hebben vragen over geldzaken en 'financiële opvoeding' van hun jeugd. Het is niet gemakkelijk om allochtone ouders te bereiken met deze zaken. Bij deze doelgroep leven veel vragen, zorgen en praktische problemen. Veel allochtonen hebben een laag inkomen. Informatie en bewustwording over geldzaken en, vooral ook, het begeleiden van hun kinderen daarbij, is van groot belang. Wijkgerichte informatie en gespreksgroepen voor allochtone ouders door allochtone voorlichters is een goede vorm. Dit zou in alle wijken kunnen.

Aanbeveling: laagdrempelige gespreksgroepen of workshops voor (allochtone) ouders over geldzaken en financiële opvoeding in de wijken of via de opvoedcursussen van het Centrum voor Jeugd en Gezin.

Voor de voorlichters: overdragen aan bestaande voorzieningen

De voorlichters zouden een goede aanvulling zijn bij de Thuisadministratie van Humanitas, bij de juniorcoaches van Contour of andere (wijk)voorzieningen. Bij Humanitas kunnen mensen terecht die hun financiën niet op orde hebben. De juniorcoaches van Contour begeleiden jongeren langere tijd.

De getrainde voorlichters van CliP zijn overgedragen aan De Twern. Twee daarvan zetten zich ook in bij de Thuisadministratie van Humanitas in de stad. Met hun ervaring kunnen ze zich blijven inzetten voor de doelgroep.

Tot Slot

Het project Jongeren en Geld van CliP was een experiment. Wat leren deze ervaringen voor een mogelijk vervolgproject of voor een vergelijkbaar project in andere gemeenten? De ervaring leert dat het zeker mogelijk is de allochtone doelgroep te bereiken met het thema 'omgaan met geld'. Sterker, er is interesse in dit onderwerp. Met de juiste benadering lukt het om een deel van de doelgroep ook daadwerkelijk voor een voorlichting en gesprekken te interesseren. Het aantrekkelijke voor de doelgroep zijn de praktische insteek en de gelegenheid om in een vertrouwde omgeving uit te wisselen en in gesprek te gaan. Voor de organisatie en methodiek zijn er een aantal leerpunten.

Voorlichters meer volwassen

Voorlichters zouden meer aangezocht moeten worden onder volwassenen. Volwassenen hebben levenservaring en weten welke vragen er leven. Jongeren (van 18 – 27) hebben veelal niet een geregeld leven. Met hen is het moeilijker om afspraken te maken. Criteria over inzet en motivatie zijn van te voren nodig. Jongeren zouden aangezocht kunnen worden als stagiaire, van MBO- op HBO-opleiding. Zij functioneren vervolgens binnen een 'volwassen' setting. Deze jonge voorlichters zijn vooral interessant voor de leeftijdsgroep van 12 - 18 jaar. Vanuit de projectleiding worden deze jongeren begeleid.

Juist ouders zijn geïnteresseerd

Juist de ouders blijken erg geïnteresseerd in het thema geld. Zij hebben veel vragen, voelen zich vaak onzeker en hebben zorgen. Ze hebben behoefte aan praktische informatie, tips en aan uitwisseling. De ouders zijn ook voor een (vervolg)project heel interessant. Deze educatie heeft een preventieve werking.

Voor jongeren ook naar de vindplaatsen

Jongeren zijn veelal al op een plek te vinden. Ze zitten op school of zijn te vinden in een jongerencentrum. Waar jongeren in een 'vindplaats' functioneren, zou de inzet vanuit het (vervolg)project op de eerste plaats dáár moeten plaatsvinden. Dat is veel effectiever. Vanuit het project kan er inhoud, voorlichters en werkvormen worden aangeboden. Op den duur zullen met name scholen moeten voorzien in de basale informatie en vaardigheid rondom het omgaan met geld en geldzaken. Voor jongeren die niet op de 'vindplaatsen' kunnen worden bereikt, is het interessant wegen te zoeken om ze toch aan te spreken.

Een helder team vormen en faciliteren

In het project werden voorlichters aangezocht. Van hen werd verwacht dat ze zelfstandig de doelgroep zouden werven en de voorlichting organiseren. In een (vervolg)project zou meer vanuit een helder team gewerkt moeten worden. Verwachtingen en voortgang kunnen worden afgestemd, ervaringen en netwerken kunnen worden gedeeld en verdeeld en er is meer gelegenheid om eenheid en afbakeningen te creëren in werkwijze en inzet. Facilitaire zaken, zoals het maken van afspraken over locatie of materialen, moeten zoveel mogelijk door de projectleiding worden geregeld. De voorlichters moeten zich zoveel mogelijk concentreren op de voorlichtingen en op de uitwisselingen.

Projecten zijn mogelijk, nuttig en zinvol

Een vervolgproject of vergelijkbare projecten in andere gemeenten zijn mogelijk, nuttig en zinvol. Per project zullen keuzes gemaakt moeten worden voor de te bereiken doelgroep, de mix tussen volwassen en jonge voorlichters, de mix tussen vindplaatsgericht en gericht op de informele netwerken en de mix tussen individuele ruimte en zelfstandigheid en professionele aansturing. Met andere woorden: overal is een vergelijkbaar project realiseerbaar en overal is het maatwerk.

Relevante Websites

www.nibud.nl

www.nibudjong.nl

www.toeslagen.nl

www.aangifteloont.nl

www.belastingdienst.nl/jongeren

www.duo.nl

www.kennisring.nl

www.wiebetaaltwat.nl

www.yunoo.nl

www.consuwijzer.nl

Over het project

Het project Jongeren en geld werd in 2010 – 2012 uitgevoerd door Stichting CliP.

Het project werd uitgevoerd in opdracht van de gemeente Tilburg.

Financieel werd dit mogelijk gemaakt door Tilburg Akkoord.

Utrecht, Oktober 2012

Projectleiding:

Rukize Kesmer

Training:

Bedriye Ataman

Monitoring en auteur eindrapportage:

Marianne van Wezel

Contactgegevens:

Stichting CliP

Postbus 133

3500 AC Utrecht

Tel: 0321-339063

info@stichtingclip.nl

www.stichtingclip.nl